

ПРОБЛЕМА ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

Юрій Вікторович КВЯТКІВСЬКИЙ,

прокурор Львівської області

Однією із першочергових проблем, яка нами відзначалась раніше у даній роботі, є те, що на непідконтрольній Україні території не діє українське кримінально-виконавче законодавство, а натомість прийняте окупаційне законодавство. На окупованих територіях Луганської області діє законодавство України станом на травень 2014 року, в частині, що «не суперечить» цій так званій конституції Луганської народної республіки [1, с. 33]. У самопроголошеній Донецькій Народній Республіці прийнято своє кримінально-

виконавче законодавство, яке не відповідає українському, і саме його положення застосовуються на сьогодні [1, с. 24]. Тобто, перша із чинних проблем законодавчої регламентації виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей полягає у тому, що вітчизняне кримінально-виконавче законодавство на цих територіях не використовується окупаційною владою. Натомість окупантами застосовується або власне законодавство, яке не породжує жодних правових наслідків на території України, або ж українське кримінально-виконавче законодавство, яке вже втратило чинність.

Вирішення даної проблеми неможливе у законодавчий спосіб. Будь-які нормативно-правові акти, які приймають вітчизняним законодавцем, ігноруються окупаційною владою. Саме тому, пов'яжемо вирішення даної проблеми пов'яжемо виключно із поверненням контролю над окупованими територіями.

Наступна проблема пов'язана із тим, що до чинного Кримінально-виконавчого кодексу України від 11.07.2003 № 1129-IV [2] із моменту початку війни не було внесено жодних змін, пов'язаних із правовим статусом осіб, які відбувають покарання на окупованих територіях. При цьому, варто звернути увагу на те, що у цілому зміни до даного нормативно-правового акту вносились із моменту окупації, втім жодна із них не стосувалась виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей. При цьому, низка проблемних питань, які виникають у зв'язку з перебуванням засуджених державою Україна осіб на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, могли би бути вирішені саме у такий спосіб.

Наприклад, згідно опитувань засуджених майже 90% з них, бажали повернутися на підконтрольну уряду територію по причинах: 1) невиконання членами незаконних збройних формувань своїх обіцянок щодо надання пільг засудженим; 2) проживання родичів на підконтрольній уряду території; 3) погіршення режиму та умов тримання під вартою; 4) масивних обстрілів деяких територій; 5) загального духу беззаконня для нової адміністрації та безправ'я для

засуджених; б) негативного ставлення адміністрації до засуджених із західної частини України. Тож, засуджені почали звертатися із проханням евакуювати їх із небезпечної території ще восени 2014 року. Разом із тим, чинний Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 № 1129-IV [2] не містив відповідних положень тоді, і не містить їх і на сьогодні. Вперше засуджених перевели із окупованої території у січні 2015 року — трьох в'язнів із Єнакіївської ВК № 52. Наступна група засуджених була переведена тільки 20 грудня 2015 року — тобто майже через рік. Після цього групи засуджених вивозилися приблизно кожні 3–6 місяців. Більшість евакуйованих належали до довічно позбавлених волі. Станом на 1 серпня 2018 року було переведено 186 осіб [1, с. 43]. При цьому, дана процедура не була урегульована нормами Кримінально-виконавчого кодексу України від 11.07.2003 № 1129-IV [2], та не урегульовується ним до цих пір. Так само, не прийнято жодного спеціального нормативно-правового акту, який урегулював би вирішення цієї проблеми.

Як свідчить аналіз змісту чинного Кримінально-виконавчого кодексу України від 11.07.2003 № 1129-IV [2] у контексті здійсненого нами у даній роботі дослідження, не вирішеними на законодавчому рівні також залишаються питання правового статусу засуджених на непідконтрольній уряду території в Україні; порядку звільнення засуджених з місць позбавлення волі на непідконтрольній уряду території та повернення їх до України; надання компенсацій таким особами. Як зазначають Є.Ю. Захаров та Н.М. Мельник, засуджені, які вже були переведені із тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, зазвичай бажають отримати матеріальну та моральну компенсацію за те, що довгий час знаходилися під контролем незаконних збройних формувань [1, с. 48]. Саме тому, важливим є вирішення цієї проблеми також.

Таким чином, вирішення проблеми відсутності змін чинного Кримінально-виконавчого кодексу України від 11.07.2003 № 1129-IV із початку збройної агресії, ми вбачаємо двома можливим шляхами:

1. Внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України від 11.07.2003 № 1129-IV [2].

У такому разі даний нормативно-правовий акт варто доповнити розділом «Правовий статус осіб, засуджених до позбавлення волі, в умовах збройної агресії, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України».

В такому розділі доцільно передбачити статті, присвячені урегулюванню таких питань, як:

1) власне яким є правовий статус засуджених на непідконтрольній уряду території в Україні;

2) переведення засуджених з непідконтрольних уряду територій до інших регіонів України, зокрема його механізму;

3) звільнення з місць позбавлення волі на непідконтрольній уряду території;

4) регулювання надання правової допомоги засудженим, які перебувають на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей чи переведені на підконтрольну територію;

5) надання компенсацій особам, які були вимушені відбувати покарання на непідконтрольних Україні територіях;

6) регулювання доступу представників міжнародних організацій, які працюють на непідконтрольних уряду територіях, до засуджених на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

2. Інший вірогідний спосіб вирішення цієї проблематики полягає у прийнятті спеціального нормативно-правового акту, у цій сфері.

Саме із цим шляхом пов'язане вирішення наступної проблеми – відсутності спеціального нормативного акту, який би регулював правовий статус осіб, залишених в установах виконання покарань на непідконтрольній уряду території, або які відбули покарання в окупованих пенітенціарних закладах. При цьому, відповідні спроби законодавця мали місце. Як нами зазначалось раніше, 5 липня 2018 року у Верховній Раді України було зареєстровано законопроект № 8560 «Про врегулювання правового статусу осіб, стосовно яких порушено законодавство України про кримінальну відповідальність, кримінальне процесуальне, кримінально-виконавче законодавство України внаслідок збройної агресії, збройного

конфлікту, тимчасової окупації території України» [3], метою якого є поновлення конституційних прав, свобод і законних інтересів осіб, стосовно яких порушено законодавство України про кримінальну відповідальність, кримінальне процесуальне, кримінально-виконавче законодавство України внаслідок збройної агресії, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України, та врегулювання їх правового статусу відповідно до законодавчих актів України. Відмітимо, що даний проект покликаний урегулювати правовий статус осіб, які утримуються чи утримувалися в місцях виконання покарань на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей. Даний законопроект залишається на розгляді Комітету Верхової Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.

Серед його позитивних сторін відзначимо наступні:

1) засуджених, які утримуються чи утримувалися в місцях виконання покарань на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, виділено у спеціальну категорію, що дозволяє їм встановити відбуття ними покарання на непідконтрольних уряду територіях за рішенням суду, а також отримати відповідний правовий статус;

2) передбачено отримання компенсацій особами, які утримувалися в місцях виконання покарань на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Серед недоліків виділимо такі:

1) відсутні положення щодо переведення засуджених з тимчасово окупованої території на територію, підконтрольну Уряду;

2) не вирішується проблема звільнення з місць позбавлення волі на непідконтрольній уряду території.

Разом із тим, очевидно, що прийняття такого законопроекту все ж є позитивним аспектом, і може вирішити ті проблеми, на які нами вказувалось раніше. Саме тому, зробимо висновок про те, що прийняття даного нормативно-правового акту зможе вирішити наступні проблеми: відсутність змін до кримінально-виконавчого законодавства, пов'язаних із окупацією українських територій; відсутність спеціального законодавства, яке урегулює правовий статус осіб, які утримуються чи утримувалися в місцях виконання

покарань на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Таким чином, зробимо висновок, що на сьогодні актуальними проблемами законодавчої регламентації виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей є наступні:

1) вітчизняне кримінально-виконавче законодавство на окупованих територіях Донецької та Луганської областей не використовується окупаційною владою, а при цьому окупантами застосовується або власне законодавство, яке не породжує жодних правових наслідків на території України, або ж українське кримінально-виконавче законодавство, яке вже втратило чинність;

2) чинний Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 № 1129-IV не зазнавав змін із початку збройної агресії;

3) відсутнє спеціальне законодавство, яке урегульовує правовий статус осіб, залишених в установах виконання покарань на непідконтрольній уряду території, або які відбули покарання в окупованих пенітенціарних закладах.

Вирішення цих проблем можливе наступними шляхами: повернення під контроль України окупованих земель, внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України, прийняття Закону України «Про врегулювання правового статусу осіб, стосовно яких порушено законодавство України про кримінальну відповідальність, кримінальне процесуальне, кримінально-виконавче законодавство України внаслідок збройної агресії, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України».

Список використаних джерел

1. Права позбавлених волі, які утримуються під вартою в ОРДЛО / упоряд. Є. Ю. Захаров, Н. М. Мельник. Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини»», 2018. 80 с.

2. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 3-4. ст. 21

3. Про врегулювання правового статусу осіб, стосовно яких порушено законодавство України про кримінальну відповідальність, кримінальне процесуальне, кримінально-виконавче законодавство України внаслідок збройної агресії, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України: Проект Закону України №8560 від 05.07.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64360 (дата звернення 25.05.2019)